

طاق بستان یه جای جالب و تاریخی تو کرمانشاهه که از دوران ساسانی باقی مونده. این حجاری باشکوه رو میتونین تو خود شهر کرمانشاه ببینید. برای اونایی که به تاریخ و باستان‌شناسی علاقه دارن، پیشنهاد میشه که تو سفرشون به کرمانشاه، حتماً یه سر به طاق بستان بزنن.

استان کرمانشاه با داشتن جاذبه‌های تاریخی زیاد و هوای خنک تو فصل تابستان، یکی از بهترین مقاصد گردشگریه.

طاق بستان کجاست؟

برای دیدن این بنای باستانی از دوران ساسانی در استان کرمانشاه، شما باید به غرب ایران سفر کنید. این بنا در شمال شرقی شهر کرمانشاه و در محله طاق بستان قرار دارد. اینجا یک مجموعه از سنگ‌نوشته‌ها و سنگ‌نگاره‌های با اسم "طاق بستان" وجود دارد که در قرن سوم میلادی ساخته شده است و ارزش هنری بسیار دارد. کتیبه‌هایی با نوشته‌های پهلوی در این محل نشان‌دهنده اهمیت تاریخی این بنا هستند.

در این مجموعه، شما می‌توانید تعدادی صحنه با ارزش هنری بالا ببینید، از جمله تاج‌گذاری خسرو پرویز، اردشیر، شاهپور دوم و سوم، شکار گراز، و نواختن موسیقی. این مکان یکی از زیباترین و قدیمی‌ترین بناهای تاریخی ایران است.

به علاوه، این مجموعه به دلیل واقع شدن در نزدیکی کوه، دریاچه، و چشمه‌های زیبا، مکانی مناسب برای طبیعت‌گردی نیز محسوب می‌شود. پس می‌توانید با یک سنگ دو پرنده بزنید و همزمان تاریخ ببینید، هنر ساسانی را تجربه کنید، و در طبیعت به گشت و گذار بپردازید.

تاریخچه طاق بستان

پادشاهان دوران ساسانی، برای نمایان سازی قدرت و اهمیت خود، مکان‌های مختلفی را برای تندیس‌ها و نمایشگاه‌های حکومتی انتخاب می‌کردند. اما یکی از پادشاهان این دوران به نام اردشیر دوم در سال‌های ۳۷۹ تا ۳۸۳ میلادی، تصمیم گرفت تا طاق بستان را به عنوان مکان اصلی برای نمایش سلطنت خود انتخاب کند. احتمالاً انتخاب این مکان به دلیل واقع شدن در مسیر جاده ابریشم بود. این تصمیم این امکان را فراهم می‌کرد که تمامی مسافران این جاده، شکوه و تاریخ ایران را به چشم ببینند.

بر اساس کتاب تاریخ مسعودی، طاق بستان در طول ۱۳ قرن، به عنوان باغی برای پادشاهان ساسانی خدمت می‌کرد. امروزه، بقایای پلی در شرق و چشمه‌ای زلال در این منطقه به عنوان شواهدی از این ادعا محسوب می‌شوند. همچنین، برخی اعتقاد دارند که اطراف این طاق مکانی برای شکار پادشاهان ساسانی بوده و نگاره‌های شکار نیز احتمالاً به این موضوع اشاره دارند.

در ضمن، آرتور کریستنسن، یک ایران‌شناس دانمارکی، این مکان را به عنوان زیارتگاهی مخصوص الهه آب به نام آناهیتا تشریف آورده است. این تصور ممکن است به دلیل نقش آبی و چشمه‌ها در این منطقه و همچنین ستون‌های باشکوه آن باشد.

طاق بستان یعنی چه؟

سیاحان، مورخان، و جغرافی‌نویسان دوره اسلامی همه به این منطقه با نام‌های مختلف ارتباط داده‌اند. برای مثال، ابن فقیه و ابن رسته به این مکان را "شبدیز" نامیده‌اند، یاقوت حموی به آن "قصر شیرین" گفته است، حمدالله مستوفی به آن "طاق بسطام" و برخی دیگر آن را "طاق بهستون"، "طاق

بیستون" و "تخت بستان" نام زده‌اند. مردمان محلی هم این منطقه را با نام‌های "طاق وُسان" و "طاق بُسان" می‌شناسند.

امروزه، این مکان با نام "طاق بستان" شناخته می‌شود که در گویش کرمانشاهی یا کردی کرمانشاهی به آن "تاق وه سان" می‌گویند. به طور معنایی، "تاق" به معنای "طاق" و "وه" به معنای "از" و "سان" به معنای "سنگ" است. بنابراین، "طاق بستان" به معنای "طاقی ساخته شده از سنگ" است. همچنین باید توجه داشت که واژه "تاق" واژه‌ای فارسی است و "طاق" معرب آن است؛ بنابراین نوشتن آن به صورت "تاق" درست‌تر است.

اهمیت طاق بستان

طاق بستان واقعاً یکی از موارد مهم تاریخی و هنری ایران باستانه. دوره‌ای که اهمیت و شکوه این طاق بستان را به خوبی نشون می‌دهد، عهده‌داری دوره ساسانی هست. اینجا ما با تاج‌گذاری‌های شاهان این دوره سر و کار داریم که واقعاً جلب توجه تاریخ‌نویسان و محققان شده.

- اولش، تاج‌گذاری اردشیر دوم. بعد از ارتقاء به تاج و تخت، اردشیر دوم توسط طاق بستان تاج‌گذاری شد.
- بعدش، تاج‌گذاری شاپور دوم. شاپور دوم همچنین توسط این طاق بستان به عنوان شاه تاج‌گذاری شد.
- سپس، تاج‌گذاری شاپور سوم. این دوره نیز با افتخار و شکوه از طاق بستان به تاج‌گذاری شاپور سوم پرداخته شد.
- و آخرین تاج‌گذاری در این لیست، تاج‌گذاری خسرو پرویز. او نیز در آغاز حکومت خود از این طاق بستان استفاده کرد.

همچنین باید به کتیبه‌های سنگی با خط پهلوی اشاره کنیم که بخشی از این تاریخ هنری و تاریخی فراموش‌نشده ایران است. این کتیبه‌ها نیز از زبان و هنر ایران باستان خبر می‌دهند.

به طور کلی، طاق بستان به عنوان یک نمایشگاه هنری و تاریخی از اهمیت فراوانی برخوردار است و شکوه آن در آثار هنری و تاریخی مردان ایران کهن به چشم می‌آید.

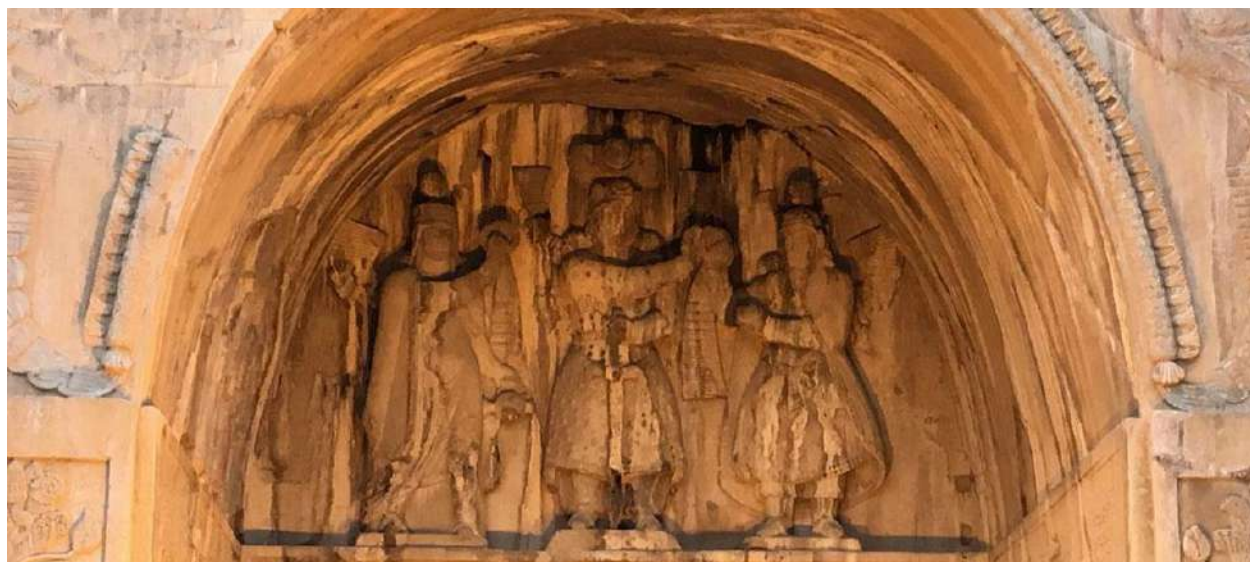
نقش برجسته‌ها و کتیبه‌های طاق بستان

باید بدونی که این بنا رو دیگه نمی‌سازن، دیگه همیشه کپی ازش گرفت. وقتی این بنا رو ساختن، دو تا طاق کوچیک رو کنار هم انداختن تو دل کوه. خود کوه رو حفر کردن، با ابزارهایی که اون موقع داشتن. فکر کن که چقدر کار سختی باید بکشن تا بتونن کوه رو همون‌جوری حک کنن. سنگ‌های این بنا، سنگ خام و خاکستری هستن. هر قسمت از این بنا یه داستان تاریخی تو خودش داره، که می‌تونه به ما چیزهای زیادی بگه.

۱. تاج گذاری خسرو پرویز در طاق بزرگ

این طاق یک ایوان بزرگه، با یه پهنای ۸ متر، بلندای ۱۲ متر و ژرفای ۸ متر. داستانی که توی این ساختمان به تصویر کشیده شده، حکایت از تاج‌گذاری خسرو پرویز داره. توی این تصویر، می‌بینیم خسرو پرویز که با افتخار و شکوهی به تصویر کشیده شده. او سواره و زره‌ای روی تنش داره و با افتخار و اراده به تصویر کشیده شده.

توی این طاق، سه تندیس دیگه هم هست که داستان تاج‌گذاری اردشیر دوم رو نشون می‌دن. شاه در وسط تصویر ایستاده و فر کیانی (یعنی فر کیان، قهرمان معروف ایرانی) در سمت راست و آناهیتا (الهه آب و آبادانی) در سمت چپ شاه قرار دارن. این تندیس‌ها نشون می‌دن که تاج‌گذاری اردشیر دوم چقدر مهم بوده. هر دو شاه و فر کیانی لباس‌های مشابهی پوشیدن و فر کیانی یه تاج کنگره‌دار داره که به شاه حلقه فر ایزدی رو می‌سپاره. این تصویر نشون می‌ده که مردم ایران باور داشتن که پادشاهی یه وظیفه‌ی مهمه که اهورامزدا (یعنی خدا) به پادشاهان محول می‌کنه.

۲. کتیبه تاج‌گذاری اردشیر دوم

توی این تصویرِ خاص که در طاق بستان به تاج‌گذاری اردشیر دوم از سلسلهٔ ساسانی مرتبطه، یه داستان زیبا و نمادین رو می‌بینیم. این تصویر به وفور جزئیات و توصیفات زیبایی پر شده.

اردشیر دوم، پادشاه جدید، با شکوه و افتخار ایستاده در تصویر نشون داده شده. دست چپش روی مچ شمشیرش قرار گرفته و دست راستش حلقه‌ی روبان‌داری از اهورا مزدا دریافت می‌کنه. چهره‌اش پر از افتخار و عزت، چشمان درشت و ابروهای پرپشت داره. ریش و موهاش هم زیبا و پرکفشکیه و تا به شانه‌ها ادامه داره.

جزئیات پوشش هم خیلی زیبا توصیف شده. گوشواره‌اش دایره‌شکله و یک گوی کوچک بهش آویخته شده. گردنبندش از مروارید ساخته شده و خیلی زیبا حکاکی شده. دستبندش هم جلوه‌ی زیبایی به لباسش اضافه کرده.

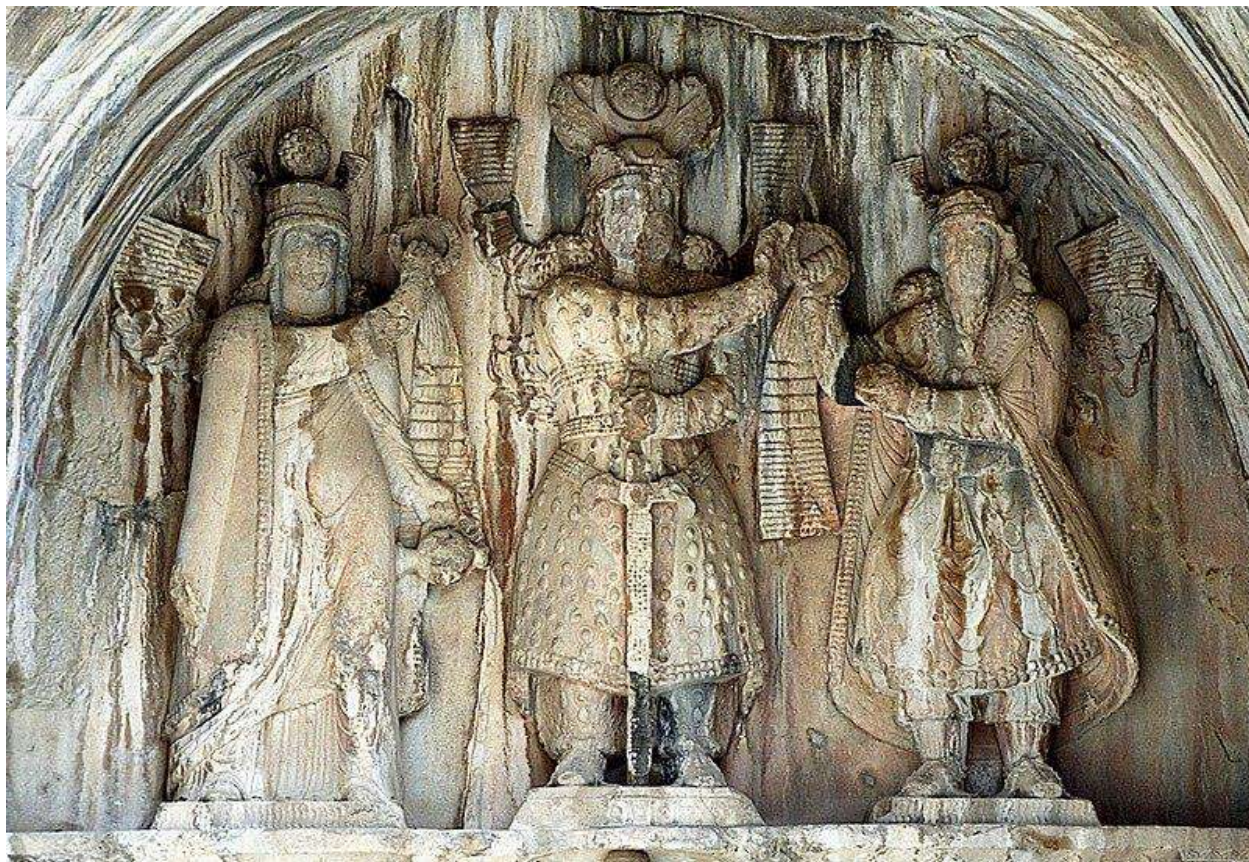
دربارهٔ این تصویر واقعیتِ مهمی هست که باستان‌شناسان و مورخان بهش اهمیت می‌دن. اونها معتقدن که در فرهنگ و آیین ایرانی باستان، شایستگی‌های خاصی برای پادشاهی و سلطنت لازمه بود. این شایستگی‌ها معمولاً با خصوصیات الهی مرتبط میشدن. پادشاه با استفاده از این خصوصیات، میتونست به نوعی رهبر روحانی و روحی برای مردم بشه و از طرف خداوند یکتا انتخاب بشه تا مردم رو راهنمایی کنه.

همچنین تو دین زرتشتی هم، هر کسی که خداوند راضی باشه، از این خصوصیت‌ها بهره‌مند میشه، ساختار معنوی و اخلاقی ایران باستان رو نشون میده.

تصویر فروهر هم یه تصویر دیگه از این موضوعه. اون هم با تاجی کنگره‌دار و حلقه‌ی فر ایزدی نمایش داده شده. شباهت‌های زیادی بین لباس‌های فروهر و پادشاه در این تصاویر هست، از جمله شلوارهای چین‌دار که بوسیله‌ی ریسمان به مچ پایشون وصل شدن. همچنین کمر بند و دستبندی که از دیگر جزئیات مشابه این دو تصویر هستن.

میترا یا مهر هم که یک پیامبر معتبر در دوران باستان ایران بوده، در سمت چپ پادشاه در تصویر نقش بسته و نماد عشق و هماهنگی رو نمایش میده.

این تصویرها و توصیفاتشون واقعاً نمادین و زیبا هستن و تاریخ و فرهنگ ایران باستان رو به خوبی نمایش میدن

۳. ترجمه سنگ نوشته شاهپور دوم

«این پیکری است از بَغ مزدایرست. (تندیسی از خدا(پادشاه) اهورامزداپیرست.) خدایگان شاپور، شاهنشاه ایران و انیران که چهر از ایزدان دارد. فرزند بَغ مزدایرست، خدایگان هرمز، شاهنشاه ایران و انیران که چهر از ایزدان دارد، نوه خدایگان نرسه شاه شاهان»

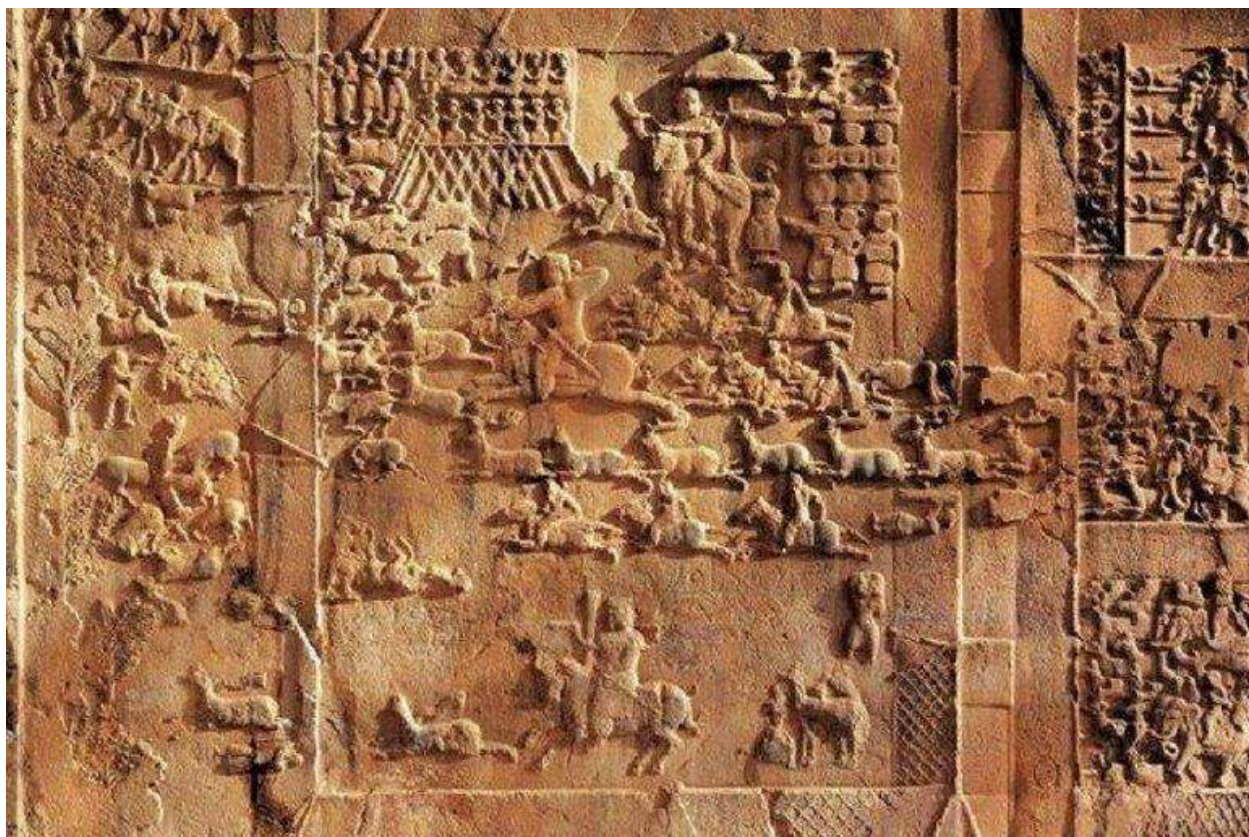
۴. نقش برجسته شکار گراز

این نقاشی که می‌بینید، داستان شکار گرازها رو تعریف می‌کنه. تصویری با ابعاد ۶ متر در ارتفاع و ۴ متر در عرض داره. اگه به بخش چپ تصویر نگاه کنید، می‌بینید که ۱۲ فیل‌سوار دارن سعی می‌کنن گرازها رو از پناهگاهی که توی تصویر هست، بیرون بکشن. شاه هم توی وسط تصویر ایستاده، کمان تو دست چپشه و داره به دو گراز که دارن فرار می‌کنن، تیر می‌زنه.

توی همون قایقی که توی وسط تصویره، دو تا پاروزن هم هستن، یکی توی جلوی قایق و دیگری توی پشتش. همچنین، خدمتکار و نوازنده چنگ هم توی همون قایق با شاه حضور دارن. توی قایق دیگری که پشت همون قایق اصلیه، زنانی دارن موسیقی می‌نوازن. و در آخر تصویر، پنج تا فیل‌سوار دارن گرازهایی که شکار کردن رو جمع می‌کنن، و این تمومی شکاره.

۵. نقش برجسته شکار گوزن طاق بستان

این تصویر که یک میدان با پهنای ۴ متر و درازای ۶ متر رو به ما نشون می‌ده، سه ردیف گوزن فیل‌سوار رو داره که دارن به سمت دروازه‌ای که سمت راست حصار قرار داره، هدایت می‌شن. در این گله گوزن‌ها، بعضی ازشون ریان دارن که نشون میده که اونها راهنما هستن و بقیه گوزن‌ها دارن پشت سر اونها حرکت می‌کنن. همچنین توی سه ردیف آخر تصویر، زنان نشسته‌اند و دارن نوازنده هستن. افرادی که گوزن‌ها رو دارن رام می‌کنن، ایستاده و چنگ می‌نوازند.

توی تصویر بعدی، پادشاه روی یک اسب گوزن‌سوار، داره به دنبال گوزن‌ها حرکت می‌کنه و تعقیبشون می‌کنه. و در تصویر آخر، پادشاه کمانش رو به گردنش آویزون کرده و افرادی که با چندشتر سواره حمل شکارها رو انجام میدن. این نشون میده که شکار به پایان رسیده و جشن پایان شکار شروع شده.

۶. نقش برجسته اسب سوار زره پوش

تو این تصویر یه نفر زره‌پوش داریم، اما هویتش مخفیه. روی اسب تنومند و قوی سوار شده. احتمالاً خودتونم خوب می‌شناسینش، خسرو پرویز، که روی اسب محبوبش شب‌دیز نشسته. حالا یه جورایی، بعضیا معتقدن که این سوار فقط یه رزمنده ساسانیه.

کلاهی که توی سرشه، چهره‌اش رو مخفی می‌کنه، ولی چشم‌اش و تاجش به وضوح دیده می‌شن. این مرد یه لباس زیبا و تزئین شده با نقوش پرنده و ارغ داره و یه زره با زنجیره‌های تزئینی توی تنش. کمربند هم با جلوه‌ای زیبا دورش بسته شده.

مرد یه تیردان به پشتش بسته و یه سپر تو دستش داره، که نشون می‌ده که آماده به جنگه. اسب هم با منگوله‌های زیبا تزئین شده.

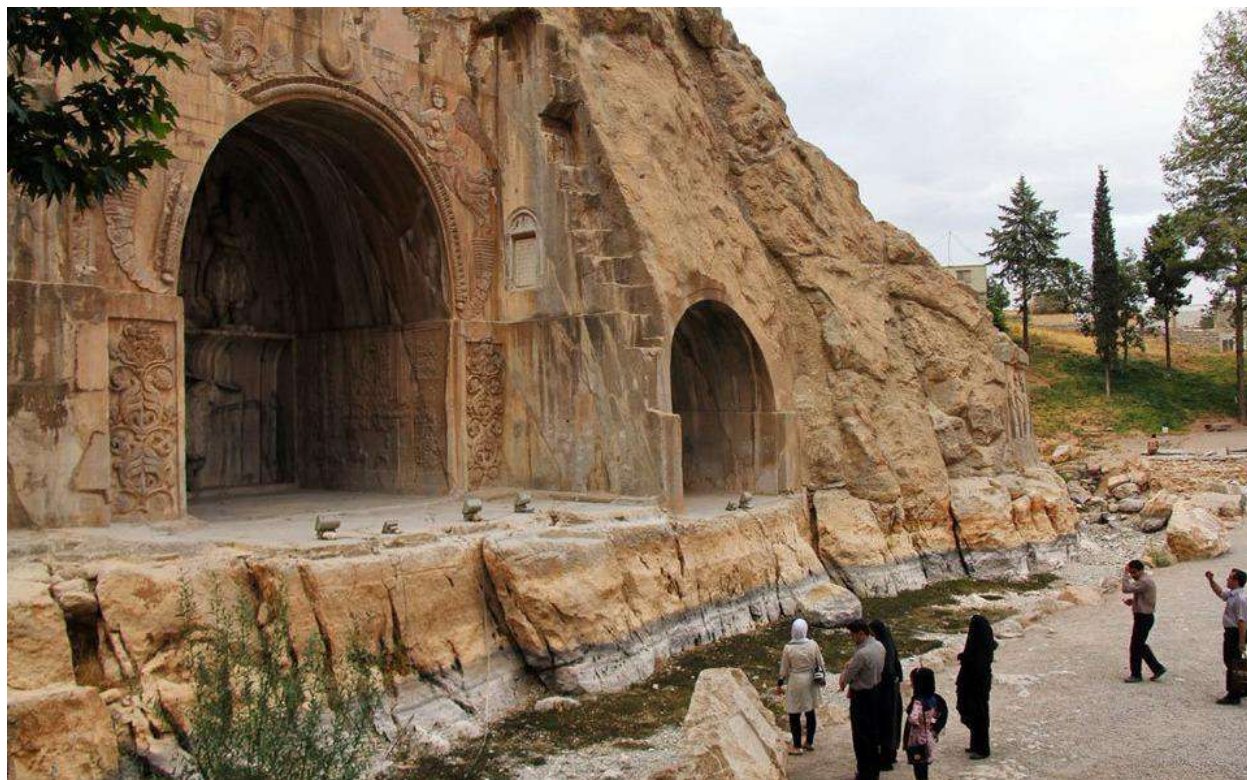
۷. نقش برجسته محمد علی میرزا

شاید تازه اطلاعاتی از دوران حکومت قاجارها در ایران به شما منتقل شود، اما باید بگویم که در آن زمان، ویژگی‌های مثبت و منفی بسیاری در مورد سلطنت قاجارها وجود داشت. در این دوره تاریخی،

محمدعلی میرزا به عنوان حکاکی برخی از بخش‌های طاق بستان معروف بود، اما متأسفانه آسیب‌های زیادی به این اثر زیبا وارد کرد. این واقعیت ناراحت‌کننده‌ای است که ارزش هنری این نقش تا حد زیادی نادرست و ناپسند شده بود و از نقش‌های قبلی بسیار تفاوت داشت.

در این نقش، فتحعلی شاه و پسرانش به همراه آغاغنی و خواجه دربار تصویری نمایانده‌اند که حتی از نظر ارزش هنری نیز مطلوب نمی‌باشد. این تصویر ناپسند حتی صدای ناصرالدین شاه را در سفرنامه‌اش تشویق نکرده و او را به تصور کنیم که در طاق بستان حاضر است. در واقع، ناصرالدین شاه در سفرنامه‌اش نوشته است: "بالای این صفحه، آغاغنی و خواجه‌باشی محمدعلی میرزای مرحوم، که از طولش گیلان بوده، صورت شاهزاده‌ها را به نمایش گذاشته و حجاری کرده‌اند. حتی خود آغاغنی نیز با هیئت مکروه ایستاده در حضور شاهزاده نقش بازی کرده‌اند. تا جایی که شاه به واقعیت مهوع شده و طاق بستان را تخریب کرده است و بسیار بد حجاری کرده‌اند. این واقعیت تلخ مایه تضییع طاق بستان شده است."

با این حال، این متن تاریخی نشان‌دهنده‌ی ابتذال‌ها و مشکلاتی است که در دوران قاجاریه در حیطه هنر و فرهنگ وجود داشته و نشان می‌دهد که چگونه ارثی ارزشمند مانند طاق بستان تحت تأثیر تصمیم‌های نادرست آن زمان قرار گرفته است.

فضای اطراف طاق بستان

اگر به طاق اومدین و دیدین که آثار دوران ساسانی (کهف کوروش) کلا کیفیتونو گرفته و آثار دوران قجری (که تو همین طاق هستن) واقعا توی هم نمی‌خورن و احتمالاً خیلی ناراحتتون کرده، بهتره که به محوطه اصلی برید. اینجا یه چیزای خیلی باحال داره، اولاً این طاق چشمه‌های آب هزارساله‌ای داره که فقط با حضورتون واقعا فضا رو تغییر می‌ده. یادتون باشه که تو دوران ساسانی، این آب‌ها برای کشاورزی و آشامیدن استفاده می‌شده و حتی الان هم هنوز آب‌ها توی چشمه‌ها پره و تازه.

حالا اینجا یه چیز دیگه هم هست، یه نهر خنک و زلال که رو به روی مجموعه‌ست. از این نهر می‌تونید آب خنک و روان رو ببینید که از جوشش چشمه‌های کوچک جلوه می‌کنه. حتی تو تابستونم آبش خیلی سرده، شاید نتونید خیلی طولانی تحمل کنید، ولی حتماً ارزش امتحان کردنشو داره. یه دستی توی اون آب بندازید و حس زنده شدن و تازگی رو تجربه کنید.

آسیب های وارد شده به طاق بستان

به نظر میاد که یه فرش با جواهرهای کف طاق بستان پهن نوی دوران باستان ایران بوده. اما بر اثر تجاوز اعراب به ایران، این فرش زیبا تبدیل به غنیمت جنگی شده و میان فرماندگان عرب تقسیم شده. این فرش تاریخی چندین بار تحت حملات مختلف قرار گرفته و به شدت آسیب دیده. ویژه ترین تخریب ها و زیان ها در زمانی رخ داده که نیروهای استالین و انگلیسی در ایران حضور داشتند و بر روی طاق بستان کرمانشاه وحشتناکی ایجاد کردن. این واقیعت ها نمایانگر تاریخ دردناک این آثار باستانی هستند.

با این وجود، حتی با تمامی آسیب ها و زیان ها، هنوز هم می توانیم زیبایی و ارزش بزرگ این اثر باستانی رو ببینیم. کتیبه قاجاری محمد علی میرزا هم به طور متأسفانه به این آثار باشکوه آسیب زده.

همچنین عوامل طبیعی هم مثل رانش زمین و ترک برداشتن دیواره‌ها به مرور زمان باعث نفوذ آب و تجمع خزه‌ها شده و بخشی از نقوش این طاق‌ها رو از بین می‌بره. این همه اتفاقات تأسفباریه که به تدریج به تخریب این آثار باستانی منجر شدند.

موزه سنگ طاق بستان

بعد از یه چرخه کوچک توی محوطه طاق بستان، می‌تونیم به موزه سنگ بریم که توی شمال بلوار طاق بستان واقع شده. تو اینجا، تو یه فضای باز، آثار سنگی از دوران‌های ساسانی و اسلامی رو می‌تونیم ببینیم. سرستون‌های ساسانی با نقش‌هایی مثل آناهیتا، اهورامزدا و درخت زندگی اینجا نمایش داده میشن. همچنین، یه نیم تنه از دوران قاجار که به خسرو پرویز تعلق داشته، و باقی‌مونده‌های کاخ قصرشیرین هم تو این موزه به نمایش گذاشته شدن. دلیل اسم گذاری این مکان به "موزه سنگ" هم به خاطر وجود این همه آثار سنگی توی اونجاست.

بهترین زمان برای بازدید از طاق بستان

اگه داری تو فکر سفر به کرمانشاه و دیدن طاق بستان هستی، یادت نره که تو تابستون ممکنه دما به ۳۵ درجه هم برسه. تو زمستون هم خیلی سرد و برفیه. بهترین زمان برای سفر به کرمانشاه شاید پاییز و بهار باشه. تو پاییز مناظر زیبایی با رنگ‌های جذاب دیده میشه و تو بهار هم همه جا سرسبز و زیباست که حسابی شما رو شاداب و شگفت‌انگیز می‌کنه.

عکس طاق بستان

